

KORTE MISDAADVERHALEN

RIK VAN DAELE

Luc van den Briele (Ieper, 1930) is vooral bekend als toneel- en hoorspel-auteur, auteur van biografische studies en essays over Vlaamse auteurs, zoals L.P. Boon, Filip de Pillecyn, Willem M. Roggeman en Jan Walravens en schrijver van boeiende kunst- en ex-librisbijdragen. Werk van hem verscheen onder andere in *Vlaanderen*, *Septentrion*, *Poëziekrant* en *Boekmerk*.

Tiecelijnlezers kennen Van den Briele misschien als de auteur van *Boek en exlibris: Het boek als inspiratiebron in de hedendaagse exlibriskunst* (1986), *Tijl Uilenspiegel in de ex-libriskunst*, de openingsbijdrage van de catalogus van de Damse ex-libriswedstrijd over de Uilenspiegelfiguur uit 1997 (samen met Guy Segers en Patricia Visscher) of van *Modern Erotic Bookplates* (Primrose Press, 1999).

Mij minder bekend is de grote productie van toneelstukken op zijn naam: op <http://vlaamsetoneelauteurs.be> vinden we bijna twintig teksten. Diverse stukken hebben een juridische achtergrond, zoals *Pen de engelen*, dat gebaseerd is op gegevens uit het assisenproces tegen de Hongaars-Belgische dominee András Pándy en zijn dochter Agnes uit 2002 in het Brusselse justitiepaleis (nadat Pandy ze vermoord had, liet hij zijn zes familieleden compleet verdwijnen met een oplosmiddel), *Zwarte Lola* over een diefstal in het Brusselse instrumentenmuseum en een onopgeloste moord in het Gentse prostitutiemilieu en *De vuile voeten van de journalist* over een misdadjournalist die de waarheid af en toe met voeten treedt.

Nog een pijl op de literaire boog van de ondertussen in Mechelen wonende auteur is dat hij enkele verdienstelijke korte verhalen (in Vlaanderen: 'kort-verhalen', een leenvertaling van 'short stories') schreef, een in Vlaanderen te weinig beoefend genre dat soms pareltjes kan opleveren (ik denk aan de korte teksten van Annelies Verbeke).

Van den Briele bundelde die korte verhalen nu in een publicatie in eigen beheer als *De kraaien en andere verhalen*. Een aantal ervan werd al afzonderlijk gepubliceerd en zelfs gelauwerd.

De lectuur van de bundel heeft me verrast omdat we te maken hebben met een auteur die boeiend kan schrijven. Na elk verhaaltje bekruipt de lezer de zin

om het volgende met steeds meer nieuwsgierigheid te beginnen. Ze hebben een sterke samenhang doordat een groot aantal zich in het misdaadmilieu situeert. Op de covertekst lezen we dat er enkele gebaseerd zijn op 'echt gebeurde misdaden tussen 1920 en heden'. Bovendien komen vaak dezelfde motieven terug, zoals (zwarte) vogels (de bundel wordt vooral bevolkt door kraaien, merels en eksters), maar ook de moederfiguur, het vastgeroeste huwelijk, het drankje, de bloem, de schedel, de oorlog, droom en wraak. Vele van de personages zijn bibliothecaris, archivaris of archeoloog en ook de kunsten zijn nooit ver weg. Diverse verhalen hebben een historische setting (heksenvervolgingen, de Boerenkrijg ...).

In deze bundel zijn elk huis en elke kamer mogelijk een val, is elk bed een doods-kist en elk aangeboden drankje een mogelijke gifbeker. Sterk vond ik de overtuigingskracht en de geloofwaardigheid van de auteur om mij in die korte verhalen te laten geloven dat de misdaden goed gepland waren. De spanningsopbouw is telkens verrassend goed gerealiseerd (bijvoorbeeld in *Manda*). In het lugubere *Whisky* zijn al deze elementen aanwezig. Dit verhaal combineert motieven en inhoudelijke elementen uit Van den Brieles theaterstukken die hierboven zijn genoemd. Een onderzoeksjournalist wordt opgewacht door zijn gefrustreerde medewerker, die voor hem een Pándy-achtig einde heeft bedacht in een Brussels krot dat hij in een wel heel ingenieus bedacht traject maanden vooraf heeft gehoord. Even bloedstollend is het in 2009 met de Hendrik Prijs in Sint-Truiden bekroonde kortverhaal *De dahlia's*, waarin een oude Limburgse jeugdliefde eraan moet geloven.

De opname van een korte bespreking in *Tiecelijn* heeft natuurlijk alles te maken met de twee Reynaertverhalen die in *De kraaien en andere verhalen* worden opgenomen. Beide stukken zijn buitenbeentjes in deze bundel, hoewel het Reynaertverhaal natuurlijk ook in de juridische sfeer zit en moord en doodslag structurerende elementen zijn.

Het eerste vossenkortverhaal, *Reinaert preekt een nieuwe wereldorde*, won in 1994 in Deinze een verhalenwedstrijd van de Cantecleerstad en werd toen reeds gepubliceerd als *Hoe Reynaert bij Canteclaer een nieuwe wereldorde komt voorstellen* in de nu niet meer vindbare bundel *Luister naar mijn woorden* (Hilversum/Brugge, Concept, p. 33-34). Het juryverslag van toen, dat stelde dat het 'een taalkundig, compositorisch en inhoudelijk stevig in elkaar zittend verhaal' betrof waarin zeer boeiend gevarieerd werd met reynaerdiaanse elementen, durven wij ruim twintig jaar later niet tegenspreken. In dit verhaal, dat meteen door de titel Louis Paul Boons *Wapenbroeders* oproept (waarin alle

hoofdstukken ook met 'Hoe' beginnen), probeert de vos de haan te verleiden om de plaats van Nobel in te nemen. Voor zichzelf heeft Reinaert een functie als adviseur bedacht. Canteclaeur houdt de boot af en verkiest zijn veilige mesthoop in Deinze, maar zijn eega Coppe heeft een flard van het gesprek opgevangen en ziet de koninklijke troon wel zitten. Waarop de haan in zijn verbeelding zijn Coppe graag in de volgende kippenbouillon van de boer ziet verdwijnen, waarna hij 'de mooi ros gepluimde Flicka' het hof zou kunnen maken. En meteen schrijft dit verhaal zich in tussen de andere misdaadverhalen, waar bijna elke echtgenoot zich maar wat graag aan de grijze huwelijkse staat zou onttrekken.

Het tweede 'vossenkortverhaal', *De jakhalsvossen* (p. 87-110), is het langste en meest atypische verhaal uit de bundel. (Hoewel die eer ook kan gaan naar het gedicht over de Ieperse 'heks' *Catheline Lorteau*.) Het begint (als enige verhaal) met een (dubbel)citaat uit het oudtestamentische boek *Rechters*, waarin Samson driehonderd vossen met de staarten aan elkaar bindt en ze daarna met brandende staarten in de korenvelden, olijfboomgaarden en wijngaarden van de Filistijnen jaagt. In de 'Herziene Statenvertaling' uit 2010 gaat het om vossen (citaat 1), in de Bijbelvertaling van John Nelson Darby uit 1890 om de 'jackals' (citaat 2). Het verhaal situeert zich in het Heilige Land (de plek trouwens waar de vos in *Van den vos Reynaerde* met de schoenen van het wolvenpaar naartoe wil). Vossenleider Ravaz wordt verzocht om op vraag van 'godsrichter' Simson driehonderd mannelijke vossen te leveren voor de strijd tegen de Filistijnen. De vos Ravaz probeert zijn soortgenoten/vossen te redden door jakhalzen als strijdmiddel voor te stellen en hij slijt hen aan de sergeant van de hondenbrigade als 'jakhalsvossen'. De sergeant heeft een hoog Belijn-/Cuwaertgehalte. De kuifleeuwerik neemt de functie van Tiecelijn als boodschapper waar. Ravaz bereidt de domme jakhalzen met leugens, valse beloften en een rijkelijke maaltijd voor op hun onmogelijke taak. Wat gepland was, gebeurt en de vos geniet van de schoonheid van de vernietiging. Slechts vijf jakhalzen keren levend terug, zwaar verbrand en uitgeteerd. De (m.i. al te expliciete) verwijzing naar de 'Simsonstormleider' plaatst het verhaal in een historisch tijds kader (en verengt de algemene geldigheid van dit dystopische verhaal). De vos krijgt van de 'führer' – als dank voor de overwinning – een reis naar Griekenland cadeau. Eerst wil hij echter in een lokaal bordeel 'het achterdochtige gezeur van zijn vrouw' vergeten. Van Tripoli wil hij dus naar Griekenland varen. Vanaf dan is men elk spoor bijster. Wellicht wilde hij via de Servisch-Hongaarse grens naar het Verre Westen (lees: (West-)Vlaanderen?) reizen, de omgekeerde tocht

dus van de Middelnederlandse vos. Wat er daarna met hem gebeurd is, is niet zeker, maar literair-historische bollebozen tussen Kortrijk en Leiden proberen een band te leggen met Raval, een voormoeder van Hermelijne.

Dit verhaal springt uit het rijtje misdaadverhalen, maar heeft het cynisme met andere verhalen gemeen. In elk geval schiept Van den Briele een geheel nieuw Reynaertverhaal op basis van een Bijbelse context en met enkele knipogen naar het Middelnederlandse verhaal. Voor reynaerdisten en Bijbelexegeten is de omwisseling tussen de vos en de jakhals boeiend – ze is immers de kiem van het verhaal. Van den Briele heeft in persoonlijke briefwisseling (mail van 28 juli 2015) verwezen naar de ‘Volledige aantekeningen tot de vertaling des Bijbels’ van Johannes Palm uit 1833, waarin de vossen vervangen zijn door jakhalzen en naar de Nederlandse auteur Israël Querido (1872-1932), die in zijn roman *Simson de godgewijde* uit 1927 eveneens de jakhals de velden in stuurt (het verhaal is integraal beschikbaar via de *DBNL*).

In zijn verhaal schetst Van den Briele de vos als een ongenadige en amorele opportunist. Als zijn hotelspiegel hem ‘Sneeuwwitjesgewijs’ bevestigt dat hij inderdaad een ‘kwakzalver’, en een ‘onbetrouwbare ploert’ is en hem een ‘dubbeltong’, een ‘grote boef’ noemt die hunkert naar macht en kracht ‘zoals de ‘harige clown’ Simson en die alleen zichzelf liefheeft’, bepist hij de spiegel. Mens en dier hebben in *De kraaien en andere verhalen* een weinig benijdenswaardige status. We zijn allen roofdieren.

Luc van den Briele, *De kraaien en andere verhalen*, Mechelen, in eigen beheer, 2017, 138 p. ISBN 978 16 162 7225 8. 20 EUR. Bestellen via <https://www.shopmybooks.com/BE/nl/book/luc-van-den-briele/de-kraaien-en-andere-verhalen>.